

© Марічереда В.Г., Рогачевський О.П., Каштальян М.М., Москаленко Т.Я., Каштальян Н.М.
УДК 378.147:044.77:378.046-021.68:616.1/4

ЯК ОЦІНИТИ КОМПЕТЕНТНІСТЬ СТУДЕНТА-МЕДИКА? ЩО ОЦІНЮВАТИ?*

Марічереда В.Г., Рогачевський О.П., Каштальян М.М., Москаленко Т.Я., Каштальян Н.М.

Одеський національний медичний університет, Одеса

Тенденции в высшей школе требуют от преподавателей пересмотра способов оценки компетенций, приобретенных студентом. Международные тренды в образовании сместились от традиционного способа оценивания (то есть, подход с преподавателем в центре внимания) к современному образу оценки (то есть, студентоцентрический подход). Студентоцентрический метод оценки фокусируется больше на том, что ожидается от студентов в плане умений по окончании курса, а сам процесс преподавания жестко не регламентируется. Таким образом, сегодня мы сталкиваемся с переходным периодом в высшем образовании, когда возникает проблема совмещения пассивных методик преподавания с попыткой оценивать результаты активного обучения. Для решения проблемы и скорейшего преодоления переходного периода необходимо четко определиться с понятием «образовательная цель». Понятие компетентности включает не только когнитивную и операционально-технологическую составляющую, но и мотивационную, этическую, социальную и поведенческую. Оно включает также результаты обучения (например, способность решать клинические задачи), систему ценностной ориентации, навыки. «Оценка» - это широкий термин, включающий количественную оценку, качественную оценку и тестирование. Понимание связей между этими концепциями важно для педагогов, чтобы уметь отличать их и правильно использовать в планировании и преподавании своих курсов. Оценивание имеет решающее значение для эффективного преподавания. Важно, чтобы оценивание выполнялось постоянно и непрерывно в ходе преподавания и усвоения знаний, и таким образом, давало информацию об уровне понимания студентов. Также, важно планировать оценивание, чтобы студенты могли контролировать свою стратегию обучения и на практике применять приобретенные знания, умения и навыки.

Ключевые слова: оценка, компетенции, мотивация студентов, студентоцентрический подход, образовательные цели.

Вступ

Сьогоднішні тенденції в вищій школі потребують від викладачів перегляду способів оцінювання знань та умінь студентів. Тестування тепер застосовується не тільки для підсумкового контролю знань, але і для оцінювання студента під час практичного заняття або контролю за ходом його самостійної роботи. Ведуться активні дискусії про найбільш ефективні методи оцінювання компетенцій, придбаних студентом. Дуже багато уваги приділяється обговоренню причин низької мотивації студентів до отримання знань і придбання професії. При цьому методики викладання, та і сама суть навчання значно не змінюються.

Основна частина

Традиційний метод оцінювання завжди був сфокусований на суб'єктивній думці викладача і оцінюванні засвоєння студентами того матеріалу, який їм викладався. Такий підхід до оцінювання ставить в центр уваги самого викладача. При цьому, опис курсу головним чином відноситься до матеріалу, що засвоюється на занятті. Таким чином, планування та розробка курсу починається з його змісту. Тобто, те що потрібно засвоїти студентам, вирішує викладач. Викладач планує заняття, методику його проведення, спосіб засвоєння знань і в кінці курсу оцінює те, що викладалось.

Такий підхід було розкритиковано Гослінгом і Муром в 2001 р. [4], в зв'язку з тим, що точне визначення умінь, якими повинні оволодіти студенти, щоби курс міг вважатися пройденим, значно ускладнено. Після публікації цієї роботи міжнародні тренди в освіті зміс-

тилися від традиційного способу оцінювання (тобто, підхід з викладачем в центрі уваги) до сучасного способу оцінювання (тобто, студентоцентричний підхід).

Студентоцентричний метод оцінювання фокусується більше на тому, що очікується від студентів в плані умінь по закінченню курсу, а сам процес викладання жорстко не регламентується. Тому такий підхід звичайно розглядається як підхід, заснований на підсумках. В такому випадку плановані освітні цілі використовуються для відзначення того, що студенти повинні уміти робити по закінченню періоду навчання.

Ті студенти, які усвідомлено намагаються оволодіти професією, прекрасно розуміють, якими теоретичними знаннями і практичними навичками вони хочуть оволодіти протягом свого навчання. Ми ж нав'язуємо їм багато того, що вони ніколи не використовують в своєму професійному житті. Студентам пропонується вивчити до заняття певний обсяг заздалегідь підготовленого викладачем теоретичного матеріалу. В результаті вони не отримують бажаної глибини знань і умінь там, де їм це необхідно.

Таким чином, на сьогодні ми натрапляємо на перехідний період в вищій освіті, коли виникає проблема суміщення пасивних методик викладання із спробою оцінювати результати активного навчання. Результатом звичайно є достатньо низький бал, що додатково знижує самооцінку студента і ще більше понижує його вмотивованість до навчання.

Для вирішення проблеми і найскорішого подолання перехідного періоду необхідно чітко визначитися з поняттям «освітня мета». Огляд літератури надає безліч

* Цитування при атестації кадрів: Марічереда В.Г., Рогачевський О.П., Каштальян М.М., Москаленко Т.Я., Каштальян Н.М. Як оцінити компетентність студента-медика? Що оцінювати? // Проблеми екології і медицини. – 2017. – Т. 21, № 1-2. – С. 38–40.

схожих визначень, ні одне з яких суттєво не відрізняється одне від одного. З цих визначень ясно, що:

- Освітні цілі фокусуються на тому, що повинен уміти успішний студент по закінченню курсу;
- Освітні цілі фокусуються на тому, що точно студенти повинні набути в плані знань, навичок та/або поглядів, коли вони успішно закінчують навчання;
- Освітні цілі більше стосуються досягнень студента, а не намірів викладача.

Наприклад, викладач може заявити, що після закінчення його курсу студенти зможуть:

- Використовувати алгоритми діагностики невідкладних станів;
- Спираючись на теоретичні знання, організовувати роботу медичної бригади, надавати невідкладну допомогу пацієнту, самостійно оптимізувати або розробити алгоритм допомоги при невідкладному стані.

Освітні цілі часто являють собою окремі розділи викладання в курсі, але кожний може мати декілька підзадач. Освітні цілі не повинні досягатися якимось особливим викладанням на одному занятті; навпаки, вони проходять як головні через весь курс. Наприклад, викладач може попросити своїх студентів застосувати креативні навички і результативно попрацювати командами для розбору складного клінічного випадку і проведення учбового консилиуму. Кожний з учасників команди повинен проявити свої соціальні і особистісні компетенції (уміння ставати лідером і брати на себе відповідальність в складній ситуації, уміння працювати в команді, уміння дослухатися до думки інших, уміння відстоювати свою думку). В цьому суть компетентнісного підходу до навчання.

Однак, компетентнісний підхід не слід протиставляти традиційному, заснованому на знаннях, уміннях і навичках. Поняття компетентності ширше поняття знання, або уміння, або навички, тому що воно з однієї сторони, включає їх, але в той же час до них не зводиться, тобто не є простою сумою оцінок. Поняття компетентності включає не тільки когнітивну і операціонально-технологічну складову, але і мотиваційну, етичну, соціальну і поведінкову. Воно включає також результати навчання (наприклад, здібність вирішувати клінічні завдання), систему ціннісної орієнтації, навички.

Таким чином, терміни «оцінювання», «кількісна оцінка», «якісна оцінка» і «тестування» мають зовсім різні значення, хоча їх часто використовують як синоніми (мал. 1).

Мал. 1. Зв'язок між оцінюванням, якісною оцінкою, кількісною оцінкою і тестуванням.

Як стверджується в роботі Pellegrino, Chudowsky, & Glaser [7], одна з найбільш важливих ролей оцінювання полягає в забезпеченні інформаційного зворотного зв'язку студентам в процесі викладання і засвоєння знань.

«Оцінювання» – це широкий термін, що включає кількісну оцінку, якісну оцінку і тестування. Він визначається як процес збору інформації для прийняття рішень з метою сприяння процесу викладання та засвоєння знань. Приклади практичного здійснення оцінювання включають тести, опитування, оцінку практичних умінь і інтерв'ювання. Оцінювання відбувається на різних рівнях за допомогою різних методик. Наприклад, в кінці кожної теми викладач оцінює розуміння студентами пройденого матеріалу шляхом усного опитування або письмової контрольної роботи без попередньої підготовки. Можна оцінювати уміння студента виконати попередньо видане завдання на 12-ому тижні семестру. Викладач може оцінити рівень засвоєння знань студентами за допомогою заліку в кінці семестру.

Методики оцінювання також відрізняються за ступенями складності. Оцінка теоретичного «зазубрювання» класифікації або клінічних симптомів захворювання надто проста в порівнянні з оцінкою розуміння патогенезу і здібності розібратися в клінічній ситуації. Останнє потребує більш ретельного підходу до оцінювання для отримання достовірної інформації.

«Кількісною оцінкою» іменується процес присвоєння чисел. Таке число звичайно називається балом, який показує ступінь засвоєння розділу студентом. Щоб забезпечити точність кількісної оцінки, якість проведеного тесту повинна бути на прийнятному рівні, який звичайно визначається за допомогою відповідних інструментів обґрунтованості і надійності. Незалежно від того, простий кількісний аналіз чи ні, важливим моментом є те, що бал, отриманий в результаті добре проведеного кількісного аналізу повинен відображати досягнення і вміння студента. Наприклад, якщо студент 1 сильніше студента 2 з біології, то Студент 1 повинен отримувати кращу оцінку на екзамені з біології.

В процесі якісного аналізу зазвичай виноситься ціннісне судження про навчання студента. Воно є основою для плану наступних дій. Наприклад, коли група студентів отримує оцінку більше 90% з нормальної анатомії, такі студенти вважаються виключно сильними в анатомії. Відповідно, їм може бути запропоновано прийняти участь в загальнонаціональному конкурсі з анатомії. Їм також може бути доручено допомогти своїм друзям в покращенні знань з анатомії.

Найбільш часто до якісного аналізу вдаються декани факультетів. Щоб провести хороший якісний аналіз, декану потрібно визначити дійсний рівень успішності студентів. Йому потрібно зібрати оцінки з багатьох предметів і різноманітну інформацію, щоб винести висновок про стан навчання студентів. Це важливо, тому що ціннісна думка суб'єктивна. Хтось вважає, що оцінка в 90% достатня, щоб студент прийняв участь в загальнонаціональному змаганні, в той час як інші можуть вимагати вищого балу.

Якісна оцінка не обов'язково ґрунтується на балах. Викладачі часто оцінюють успішність студентів шляхом систематичних спостережень. Наприклад, викладачі зазвичай оцінюють студентські роботи на конференції без присвоєння балів за якими-небудь критеріями. В такому разі викладачам необхідно поєднати

свої знання та досвід, щоб прийняти рішення про якість роботи і згодом виставити оцінку. По суті, суб'єктивізм і протиріччя впливають на процес якісного аналізу.

Крім успішності студентів, викладачам потрібно давати якісну оцінку іншим речам, таким як учбовий план, рецензування, навчальні матеріали і стратегічне планування. В той час, коли бали за тести можуть зменшити суб'єктивізм и непослідовність, знання и досвід викладачів, як і раніше, переважають як важливі аспекти якісного аналізу.

Тест – це просто інструмент або засіб, що використовується для описання і розуміння розділу, в той час як тестування можна визначити як процеси, методи або практики застосування тестів. Наприклад, опитування – це тест, який описує розділ з точки зору групи (або зразка). Анкета для визначення рівня мотивації студентів – це ще один різновид тесту. Систематична процедура, така як анкетування, також вважається тестом. Під час тестування загальна оцінка студента зазвичай виходить з підсумовування балів, зароблених студентом по кожному пункту.

Малюнок 1 відображає зв'язки між основними концепціями оцінювання, які коротко розглянуті вище. Розуміння зв'язків між цими концепціями важливо для педагогів, щоб уміти відрізнити їх і належним чином використовувати в плануванні і викладанні своїх курсів.

Висновки

Оцінювання має вирішальне значення для ефективного викладання. Зворотний зв'язок дозволяє студентам постійно оцінювати якість свого навчання,

особливо свій рівень розуміння. Тому важливо, щоб оцінювання виконувалось постійно і безперервно в ході викладання та засвоєння знань, і таким чином давало інформацію про рівень розуміння студентів. Також важливо планувати оцінювання, щоб студенти могли контролювати свою стратегію навчання і на практиці застосовувати придбані знання, уміння та навички.

Література

1. Медична освіта у світі та в Україні / [І. С. Булах, О. П. Волосовець, В.С.Москаленко та ін.]. – К.: Книга плюс, 2005. – 384 с.
2. Рулине Л. Н. Управление знаниями в информационном обществе // Педагогика. – М. : Вестник БГУ, 2010. – С. 30–35. (Вестн. БГУ; вып. 1).
3. Лобатенко К.Д., Савченко М.В. Модель адаптивного контролю знань (Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я: Тези доповідей XXII міжнародної науково-практичної конференції, Ч. III (15-17 жовтня 2014 р., Харків) / за ред. проф. Товажнянського Л.Л.– Харків НТУ «ХПІ». – С. 71.
4. How to Use Learning Outcomes and Assessment Criteria? D. Gosling, J. Moon. Third edition 2002 London SEEC
5. James W. Pellegrino. The Challenge of Knowing What Students Know // Measurement Interdisciplinary Research and Perspectives 1(2), 2005.
6. Knowing what Students Know/ The Science and Design of Educational Assessment. <https://www.nap.edu/read/10019/chapter/1>.
7. Assessment as a Positive Influence on 21st Century Teaching and Learning: A Systems Approach to Progress. James W. Pellegrino// International Association for Educational Assessment.